

Ziemi Świętej, nastąpiło historyczne spotkanie Jana Pawła II z głową Kościoła Koptyjskiego – Shenudą III.

Bogatej ekspozycji w Paryżu towarzyszyły projekcje dwóch filmów dotyczących sakramentu chrztu w rycie koptyjskim oraz wspinałej sztuki klasztorów pustynnych (freski – ikony, iluminowane Bibliie, szaty liturgiczne) – św. Marka i św. Pawła z Teb. Rok Jubileuszu i bogata wystawa w Paryżu stanowiły unikalną okazję do wyprawy szlakami chrześcijaństwa w Egipcie, dorównującego swoją tradycją i historią Ziemi Świętej! Wystawa „L’art copte en Egypte. 2000 ans de christianisme” w paryskim Instytucie Świata Arabskiego (1, rue des Fossées – Saint – Bernard – Paris 5 e) była czynna do 3 września 2000 r. codziennie (oprócz poniedziałków) w godz. 10-18.

Paryż

DARIUSZ DŁUGOSZ

Andrzej Kreutz

VII KONGRES MIĘDZYNARODOWEGO STOWARZYSZENIA STUDIÓW BLISKOWSCHODNICZ (IAMES, BERLIN 2000)

W dniach 4-8 października 2000 roku odbył się na Wolnym Uniwersytecie w Berlinie (Freie Universität Berlin) VII kongres Międzynarodowego Stowarzyszenia Studiów Bliskowschodnich (The International Association of Middle Eastern Studies – IAMES). Organizacja ta, która powstała z końcem lat 1960-tych w Kanadzie i Stanach Zjednoczonych, nabrała obecnie prawdziwie międzynarodowego charakteru, zrzeszając wielu specjalistów z całej Europy, Izraela, krajów arabskich, Turcji, a nawet Dalekiego Wschodu.

Jej początkowym celem – i wciąż głównym zadaniem – była i pozostaje; analiza istniejących i poszukiwanie nowych perspektyw w kompleksowych i wielodyscyplinarnych studiach szeroko pojętego regionu Bliskiego Wschodu, włączając obecnie także postsowiecką Azję Centralną. Duża ilość sekcji i przedstawionych referatów dyskutowała problemy historii, polityki, socjologii, antropologii kulturalnej i religioznawstwa regionu, zajmując się szczególnie zagadnieniem zderzenia i dialogu między cywilizacjami i ich wielorakich następstw. Skutkiem tego znaczną uwagę poświęcono rozwojowi

współczesnego islamu i jego przejawom politycznym przede wszystkim w świecie arabskim, ale także w Turcji, Iranie, wśród diaspory muzułmańskiej w Europie zachodniej, a nawet w Malezji. Niektóre referaty dotyczyły jednak także zagadnień bardziej ogólnych i teoretycznych, jak na przykład stosunku islamu do nowoczesnego przyrodoznawstwa i teorii ewolucji czy roli sufizmu w dialogu między islamem i innymi religiami.

Następnym głównym tematem była możliwość rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i demokracji parlamentarnych na Bliskim Wschodzie oraz rola i położenie kobiet. Omawiano w związku z tym znaczenie mediów i dziennikarstwa w przekształcaniu regionu i wpływ telewizji satelitarnej na dezintegrację regionu i proces globalizacji. Nie brakło tu pewnych głosów krytycznych, które zwracały uwagę na niebezpieczeństwa konsumeryzmu dla tradycyjnych i w większości biednych społeczeństw i groźbę absolutnej dominacji amerykańskiej cywilizacji kapitalistycznej.

Z zagadnień ściśle politycznych na czoło wysunęły się trzy główne problemy:

- 1) konflikt palestyńsko-izraelski i próby procesu pokojowego;
- 2) pozycja Bliskiego Wschodu w pozimnowojennym systemie międzynarodowym;
- 3) przekształcenie i możliwe dalsze kierunki rozwojowe istniejących tam struktur państwowych – szczególnie w wypadku Izraela i Turcji.

Wielka różnorodność opinii i poglądów nie stwarzała szansy na wytworzenie jednolitego i możliwego dla wszystkich do zaakceptowania obrazu regionu, nie było to zresztą i nie mogło być celem organizatorów kongresu. Jego podstawowym zadaniem była ocena „stanu sztuki i nowych perspektyw studiów bliskowschodnich” i zadanie to zostało na pewno zadowalająco spełnione. Fakt wzajemnego spotkania się i wymiany opinii przedstawicieli tak wielu różnorodnych środowisk był zjawiskiem niezaprzeczalnie pozytywnym, a nie brakło również interesujących przypadków osobistych syntez kulturowych, jak na przykład w wypadku dra Amal Jamala, Palestyńczyka pracującego na uniwersytecie w Tel Awiwie, czy prof. Moshe Gershovicha, Izraelczyka, który wykłada na uniwersytecie Al-Akhawayn w Ifrane w Maroku.

Szczególną uwagę zwróciło wystąpienie prof. Sary Roy z Harvard University, która będąc Amerykanką żydowskiego pochodzenia spędziła kilkanaście lat wśród Palestyńczyków w Gazie, pracując jako socjolog i antropolog kulturowy. Jej niezwykle wnikliwe i pełne głębokiego zrozumienia przedstawienie napotkanych tam problemów zrobiło duże wrażenie i przybliżyło obecnym ludzki aspekt omawianych spraw.

Następny kongres IAMES ma się odbyć w roku 2004 i można mieć tylko nadzieję, że tym razem również zainteresowani Polacy będą w nim uczestniczyć.

Calgary (Kanada)

ANDRZEJ KREUTZ

N E K R O L O G I

ks. Stanisław Pisarek

WSPOMNIENIE O PROFESORZE HEINZU SCHÜRMANNIE PRZYJACIELU POLSKICH BIBLISTÓW (1913-1999)

Na 50-lecie wybuchu drugiej wojny światowej napisał list do Gościa Niedzielnego, w którym jakby się tłumaczył, że przeżył ten okrutny czas jako zwykły wikary i kapelan szpitala z rannymi żołnierzami, nie angażując się w aktywną walkę z nieludzkim reżymem nazistowskim. Uczuciami był od początku tej wojny po stronie napadniętej Polski i po stronie pokoju¹. Gdyby się włączył w opór, zostałby usunięty lub posłany karnie na front, a tysiące katolików na powierzonej mu placówce byłoby pozbawionych duszpasterskiej opieki i byłoby im jeszcze ciężiej bez kapłana znosić cierpienia i doświadczenia tej wojny, której wielu nie chciało.

Poznałem go w latach 60, kiedy przyjechała na KUL delegacja Akademii Teologicznej z Erfurtu, witana po łacinie przez ówczesnego dziekana Wydziału Teologicznego ks. profesora Stanisława Ła-

¹ List do Redakcji z 1 września 1939 r. i później, GN LXVI (1989) nr 51 z dnia 17 grudnia, s. 7 (Heinz Schürmann, Erfurt 1989).